

**BIG tegner
tårn i tækket
marskland**

tæk

NR. 4 • DECEMBER 2020

STRAATAGETS KONTOR

ISSN 2246-3275

Tema:

**FOR MANGE
DÅRLIGE STRÅTAGE**

God Jul

Dårlige tage

Temaet om, at der udføres for mange dårlige tage, er tænkt som en velment øjenåbner til fornuftige og ansvarlige tækkemænd i en branche, der er i fremgang og gerne skulle blive ved med at være det.

18 Alt er muligt med strå

Tækkemand Gert Ludvigsen satte sig frivilligt på en vanskelig opgave, da han til kunden fik sagt, at alt er muligt i et stråtag...

20 En unik værftgård

Nørre Sødam er en af de ganske få tilbageværende gårde af sin art. Byggeskikken i marsklandet betød, at en stormflod kunne rive murene med sig, mens stolper og tag blev stående.

26 Firmaportræt

Mikael Jakobsen har travlt, kan ikke skaffe danske medarbejdere og har derfor nu tre polakker ansat og er meget tilfreds med deres arbejde.

28 Marskcamp bygger tårn

Ved siden af mere end 1.600 kvadratmeter stråtækte bygninger i det flade marskland skyder et tårn op i foråret, tegnet af verdensarkitekten Bjarke Ingels.

STRAATAGETS KONTOR APS ejes af Tækkelaugget. Kontoret støttes økonomisk af Sepatec A/S og Tækkelaugget.

STRAATAGETS KONTOR er branchekontor for tækkemændene og sekretariat for den internationale sammenslutning af organiserede tækkemænd, ITS – International Thatching Society.

FORMÅLET med kontoret er at medvirke til at øge brugen af stråtag i nybyggeri og samtidig bevare dette unikke tag på de bygninger, hvor det kulturhistorisk hører hjemme. Kontorer informerer, inspirerer, markedsfører og er med til at udvikle det moderne stråtag.

STRAATAGETS KONTOR udgiver bladet TÆK, som udsendes til samtlige tækkemænd i Danmark og Sverige samt til udvalgte målgrupper med interesse for og tilknytning til tækkebranchen.

TÆK udkommer 4 gange årligt ved begyndelsen af hvert kvartal.

Ansvarshavende redaktør og kontakt:

Jørgen Kaarup • joergen@kaarup.eu • T 2125 9188

Grafisk produktion: WERKs Grafiske Hus a/s. Oplag: 600 stk.

I BESTYRELSEN FOR STRAATAGETS KONTOR:

Tækkemand Thomas Gerner (formand)

Hornebyvej 65, 3100 Hornbæk • T 2521 7752 • mail@horneby.dk

Tækkemand Henrik Henriksen

Ryttermarken 29, 5700 Svendborg

T 2127 9237 • hh@adslhome.dk

Arkitekt MAA Sven Jon Jonsen

Lindevangen 89B, 2830 Virum

T 2011 9711 • svenjonjensen@mail.tele.dk

Professor Anne Beim, Det Kgl. Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design og Konservering, anne.beim@kadk.dk

2021 – et nyt spændende år i brancen!

DER ER GANG I DEN OG MANGE TAGE RENOVERES OG NYE STRÅTAGE KOMMER TIL.

Dette har indsatsen fra Straatagets Kontor en stor aktie i. Kontoret har gennem de sidste 8 år sat strå og miscanthus på dagsordenen i forhold til klima, miljø og arkitektur. Tak for det!

Stråtaget er i vækst og vi rider på bølgen, som stråtagets bedste ven, Sven Jonsen af flere omgange har snakket om.

Bæredygtighed og unik æstetik er oppe i tiden.

Det ser ud til at bølgen ruller langt ind i 2021

Tillykke til den danske tækkebranche. Det er endnu engang lykkedes at være med i et projekt støttet af MUDP (Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram).

'Tækkede bygningsfacader til den grønne omstilling, CO2-neutral brandsikring af tækkede lodrette flader' - er overskriften på projektet.

Her skal branchen bidrage med viden, til udvikling af biobaseret brandsikring af tækkede facader. Det er et samarbejde mellem blandt andre Cinark/KADK, DBI og Egen Vinding & Datter.

Projektet starter op januar, 2021 og giver branchen en mulighed for at få strå implementeret i fremtidens bæredygtige byggeri på et større plan.

Vi har et samarbejde mellem Straatagets Kontor, Tækkelauguet, et typehusfirma og evt. en kommune i støbeskeen.

Løsninger til bæredygtigt byggeri med strå på tag og facade skal afprøves og testes. Håbet er at få lavet løsninger, der kan indgå i eksempelsamlingen, som præaccepterede løsninger.

Det skal gøre det nemmere for arkitekter, projekterende og bygherrer at få godkendt projekter med strå på tag og facade.

Måske kunne det være starten på en tækket bydel i et tæt bebygget område.

Og så tænker man, hvor skal alle de strå komme fra?

Kina, med den klimabelastning det nu har eller hvad med Polen eller endnu bedre Danmark?

Der er meget snak om rørkvalitet, rørenes klima & miljøbelastning og så videre.

De varme, våde vintre i Danmark gør det svært for de danske tækkerør.

Derfor vil vi i samarbejde med tækkerørprofessor Hans Brix fra Aarhus Universitet forsøge at kortlægge strå som tækkemateriale og dermed finde de bedste typer, som så kan dyrkes og på sigt sælges i Danmark.

Det kunne være spændende, hvis vi kunne dyrke lokale tækkerør, som kunne bruges i nærområdet.

Så udover mit eget lille firmas projekter, så bliver 2021 et mega spændende år, hvor at vi kan få sat fokus på strå, som en stor del af det biobaserede, bæredygtige byggeri.

Det kræver selvfølgelig at vi sammen kan levere et produkt, som overholder gældende lovgivninger og samtidig lever op til kundernes forventning om en langtidsholdbar løsning. Der er problemer med for mange tage, som det fremgår af temaet i Tæk denne gang. De problemer tager Tækkelauguet fat på og ønsker at løse.

Jeg ser frem til at vi sammen kan udvikle dette traditionelle fag, så det bliver ved med at have relevans – nu og i fremtiden. **#sammenervistærkest**

Ha' en god jul og et godt nytår – og vi ses jo desværre ikke i Hadsten til januar. Jeg håber at vi finder et alternativ, når restriktionerne er knap så stramme ellers så ses vi til bindedagen i september.

AF THOMAS GERNER,
FORMAND,
TÆKKELAUGET

STRÅTAGSVINDUER.dk

God kvalitet – Gode priser

Kvistvindue 80 cm x 120 cm
8.500,00 kr. excl. moms
incl. spejl.

Kvistvindue 90 cm x 150 cm
9.000,00 kr. excl. moms
incl. spejl.

Vi laver også specialfarver og -mål efter eget valg!

**FÅ ET GODT TILBUD VED
KØB AF STØRRE MÆNGDER**

Ring og bestil hos vores tækkemand Nicholas Care
på telefon: 5195 4843, på mail: info@stråtagsvinduer.dk
eller find os på facebook: Stråtagsvinduer

Vi bruger FSC mærket finsk kernetræ og overholder alle danske standarder

Skræddersyede forsikringer til livet på landet...

Vi er specialister i landboliger & brandsikret stråtag
- få 50% på brandpræmien, når du brandsikrer med SEPATEC!

**GARTNERNES
FORSIKRING**

**Tlf. 43 71 17 77
www.garfors.dk**

TEMA: FOR MANGE DÅRLIGE TAGE

Et tag, tækket i år, som har 10 graders hældning på stråene, som er fugtigt 20 centimeter ind og vil blive til en kompostbunke i løbet af få år.

Et halvandet år gammelt tag, der stinker så voldsomt af skimmelsvamp, at ejerne må bo i campingvogn.

Et to år gammelt tag, der er fugtigt hele vejen igennem med skimmelsvamp og en forventet levetid på allerhøjest 10 år.

Tre grumme eksempler på dårligt udført arbejde, som har givet alt for dårlige tage. Jeg har gennem noget tid hørt om eksempler som disse og hver gang tænkt, troet og håbet, at der var tale om enkeltstående sager.

Nu viser det sig, ifølge Tækkelaugets bestyrelse og flere, der syner og tjekker tage, at der er tale om en uhyggelig udbredt tendens. At alt for mange tage ikke udføres efter de grundlæggende anvisninger for et veludført stråtag. Og at disse, alt for mange tage, derfor ikke tilnærmelsesvis har en levetid på 50 år.

Det er et kæmpeproblem for tækkebranchen. Det er et kæmpeproblem for de tækkemænd, der frivilligt eller efter en anke- eller retssag skal tække om. Det er selvsagt et kæmpeproblem for de kunder, der kommer i klemme. Og allerværst, det kan sætte en stor kæp i hjulet for den fremdrift, der lige nu er i branchen og som ville kunne forstærkes i takt med, at byggeriet skal omlægges til at være meget mere klimavenligt.

Derfor er der i denne udgave af Tæk tema om de dårligt og forkert udførte tage. Tækkelaugene råber vagt i gevær og varsler intern opstramning, så medlemskab af laugene bliver den garanti for kvalitet, som kunderne forventer og skal kunne stole på.

Vi var ellers godt på vej til at sikre tækkefaget en fremtid, så det ikke går som med skomagerfaget, der er udgået. I dag kan man ikke få en uddannelse som faglært skomager. Blandt andet fordi faget for sent red med på den grønne bølge. Vi er alle blevet vænnet til, at fodtøj er noget, man smider væk, ikke noget man reparerer på. Sådan skulle det helst ikke gå med stråtagene.

AF JØRGEN KAARUP
REDAKTØR AF TÆK

LÆS VIDERE:

Kunder i klemme

Tækkemanden:
En ommer

Den er helt gal

De fire hovedfejl

Kvalitet & kontrol

Handlingsplan for gode tage

I værste fald må vi sælge huset

Tre år gammelt stråtag så fyldt med skimmelsvamp, at 1. salen er ubrugelig – taget er dømt ude – men tækkemanden vil ikke tække om...

TEKST: JØRGEN KAARUP

Stråtag for lidt mere end en halv million kroner er af flere dømt værdiløst. Nu er der anlagt erstatningssag ved byretten, for ejerne kan ikke få tækkemanden til at påtage sig ansvar og udbedre det tag, der er så fyldt med skimmelsvamp pga. fugt, at det stinker i hele huset og 1. salen er helt ubrugelig.

Af hensyn til både retssag og de involverede parter har Tæk valgt at lade alle være anonyme i denne fortælling, som er rystende læsning.

Ejendommen er trelænget med stråtag og bevaringsværdig. Af forskellige årsager var ejerne ikke meget til stede under den tre måneder lange tækning, men ifølge naboer og fotodokumentation lå tagrørene på jorden i efteråret og vinter 2017, kun nødtørftigt dækket med presenninger.

Da tækningen var færdig i december og den nabo, der havde tilsyn med huset, kom for at tjekke, lugtede det overalt kraftigt af skimmel. Ejerne har haft flere tækkemænd til at undersøge det udførte arbejde, og konklusionen er klar:

Taget er værdiløst og skal tækkes om.

- Der er efterisoleret kraftigt uden dampspærre, som ellers er obligatorisk
- Der er brandsikret med Sepatec uden den obligatoriske luftspalte på mindst 3 cm
- Tagkonstruktionen har en hældning på 52 grader, men hældningen på slidlaget er mellem 29 og 32 grader.
- Tagets fugtighed er målt til ca. 16% ca. 20 cm. inde (målt efter 5 ugers tørke uden regn)
- Tækkerørene lugter meget stærkt af skimmelsvamp

Ifølge ejerne er tækkemanden løbet fra sit ansvar og har truet med at nedlægge sit firma for at slippe fri af økonomisk ansvar.

Historien er lang, og da sagen nu kører ved retten, skal der her ikke gås yderligere i detaljer. Til sidst citat fra ejeren, der er meget rystet, men stadig er glad for stråtag:

“Det er ikke rart at blive snydt. I lang tid havde vi tillid, men nu føler vi, at vi er blevet snydt og rigtig dårligt behandlet. Det er dybt ubehageligt, at vi nu må gå rettens vej, men da huset er bevaringsværdigt, så skal der et nyt stråtag på. Og vi har ikke råd til igen at punge mere end en halv million kroner ud.

I værste fald bliver vi nødt til at sælge huset, hvis vi ikke kan få tækkemanden til at tække om. Jeg vil anbefale alle kun at tage håndværkere, der er medlem af Tækkelaug med alt hvad det indebærer af garantiordning, tjek af medlemmernes håndværksmæssige kunnen og adgang til at klage via Byggeriets Ankenævn, som er både lettere og billigere end at gå rettens vej.”

Godt, at jeg sad ned...

Det var noget af et chok at få et helt nyt stråtag dødsdømt, fortæller en kunde, der ønsker at være anonym

En tømrermester, der var totalentreprenør på totalbygning af en landejendom med 250 kvadratmeter stråtag fik sig en slem overraskelse, da det viste sig, at det nytækkede tag var totalt elendigt udført på den ene af husets langsider.

“Puha – det var godt, at jeg sad ned, da jeg læste rapporten om tagets tilstand”, fortæller han til Tæk og fortsætter:

“Jeg måtte da lige tygge på det 3 – 4 dage, før jeg var i stand til at tænke mig om og overveje, hvad jeg så gør nu. Det er penge ud af min lomme, men heldigvis har jeg kun betalt materialerne, for jeg havde en klar mistanke til, at der var noget galt. Det viste sig, at den var helt gal”.

Ifølge gennemgangen af taget, foretaget af tækkemester Henrik Henriksen, der har stor erfaring i at undersøge stråtages tilstand, så er det meste af, hvad der kan gå galt, gået rigtig galt.

Der er mistet hele 40 graders hældning! Tagkonstruktionens 50 grader er blevet til 10 grader på stråene. Derfor er taget fugtigt 20 centimeter ind. Der er tækket for tykt med for korte rør.

Citat fra synsrapporten:

“Taget er lavet med så mange fejl og mangler at det anses som helt uden værdi. Om kort tid, dvs. indenfor et år starter svampene en formuldningsproces som samtidig må formodes at lugte så grimt at man ikke kan bebo ejendommen.”

Og

“Stråtaget er så fyldt med fejl og mangler at huset ikke vil være beboeligt om få år.”

De nye ejeres må vente med at flytte ind, tømrermeisteren taber penge, og stråtagets ene side skal tækkes om. En trist historie for alle parter.

EN DYR LEKTIE

For denne tækkemand var valget enten at betale over en halv million kroner eller selv tække om og intet at tjene i 4 måneder

TEKST: JØRGEN KAARUP

Der var dyre lærepenge, en tækkemand måtte betale efter at have tækket lidt mere end 300 kvadratmeter tag, der var begyndt at lugte kraftigt af skimmel. Det førte til en sag i Byggeriets Ankenævn, for den vej kører sagen, hvis man er medlem af Tækkelaug. Er man ikke medlem ender sagerne som oftest i en retssal med betydeligt større omkostninger til advokater som konsekvens.

De godt 300 kvadratmeter skulle tækkes om. Materialeudgift: ca. 100.000 kr. Og 4 måneders arbejde uden indtjening. Rigtig, rigtig surt for en familiefader med små børn derhjemme.

Tæk kender navnet på tækkemanden, men har valgt at lade ham være anonym, for det er det principielle i sagen, der er vigtigt og forhåbentlig kan bruges af andre tækkemænd til at undgå lignende fejl.

Sagen begyndte i februar i år, da en af tækkemandens gode, gamle kunder ringede og sagde, at der var alvorlige lugtgener i det mindre end to år gamle tag. Efter at have besøgt taget et par gange satte tækkemanden tre udluftninger op – der var bad på 1. sal, og røret til udluftningen derfra var knækket. Håbet var, at tre gange udluftninger ville afhjælpe lugtgenerne, som stammede fra skimmelsvamp i taget.

LUGT BLEV VÆRRE

Imidlertid blev lugten værre, og nu kunne den også lugtes nede i stueetagen, bl.a. i køkkenet.

Efter at en anden tækkemand havde set på taget og konstateret, at tækningen var i orden, men at brandsikring og vindspærre på den indvendige side var problematisk – og efter at have talt med kolleger om sagen – anbefalede tækkemanden kunden at indbringe sagen for Byggeriets Ankenævn, som lavede syn og skøn i april i år.

Der blev målt grader og kigget efter skimmel. Imellem kvistene var der skimmel i hele slidlaget. Men selve tækningen var i orden. Gradtabet var i henhold til vejledningen i Veludført Stråtag og dermed i orden. Tækkearbejdet var korrekt udført.

Problemet var, at Sepatec-glasvæven manglede de bagvedliggende tre cm luft til ventilering – og vindspærren var lagt direkte oven på isolering, her skulle der have været 7 cm luft. Alt i alt manglede taget i den grad ventilation og dermed manglende udluftning og mulighed for at tørre op. Her lå grunden til skimmelsvampen.

Hvorfor lagde du vindspærre?

”Det var kundens søn, der kom ind over. Han sagde, at der altid havde været piv-utæt på 1. salen og foreslog derfor, at der skulle lægges vindspærre. Jeg valgte en Viking, en diffusionsåben dug, men der skulle altså have været en luftspalte.

FØLG VEJLEDNING

– ELLERS KAN DE BLIVE DYRT

Ved syn og skøn viste det sig også, at dampspærren var af ældre dato og meget man-

gelfuld. Det skulle jeg også have været klar over – at den gamle, indvendige beklædning og isolering var mangelfuld”.

Det meste af taget er blevet tækket om af samme tækkemand, som i hele forløbet har bevaret et godt forhold til kunden. Der er nu ingen vindspærre, og der er de krævede 3 cm luftspalte bag Sepatec-dugen.

Overvejede du at melde dig konkurs?

”Nej, både fordi jeg ikke har et aps, men også fordi det ville give et dårligt ry. Jeg må stå ved, at jeg har lavet fejl – og det skal ikke gå ud over kunden. Man må rette de fejl, man laver. At melde sig konkurs er jo at løbe fra, hvad man har lavet – det rygtes og giver dårligt omdømme.”

Men det må være noget af en økonomisk bet..?

”Ja, det var ikke sjovt at skulle fortælle sin familie, at man skal til at lave noget om for en kvart million kr. Alternativet var at betale 550.000 kr., så en anden kunne lave arbejdet om. Jeg klarer det, men det bliver da hårdt”.

Har du et råd til andre tækkemænd?

”Ja, at man skal kende og følge de vejledninger, er findes, også selv om man har lært noget andet. Fremover vil jeg følge Veludført Stråtag og spørge kolleger til råds, hvis jeg er i tvivl om noget. Jeg har faktisk sagt nej til et par jobs efter den her sag, fordi kunderne i de tilfælde ville bevare en indvendig isolering og konstruktion, som jeg ikke er usikker på – om det er korrekt udført. Så hellere sige nej end at risikere at skulle tække om.”

SEPATEC®

Brandsikring til stråtag

EFFEKTIV BRANDSIKRING TIL STRÅTAG

✔ **HØJ SIKKERHED**

Brand udvikler sig
langsommere

✔ **BILLIG FORSIKRING**

Op til 50% rabat på
brandforsikringspræmien

✔ **LAVT AFSTANDSKRAV**

Afstandskrav nedsat
fra 10 til 5 meter

FOR MERE INFO

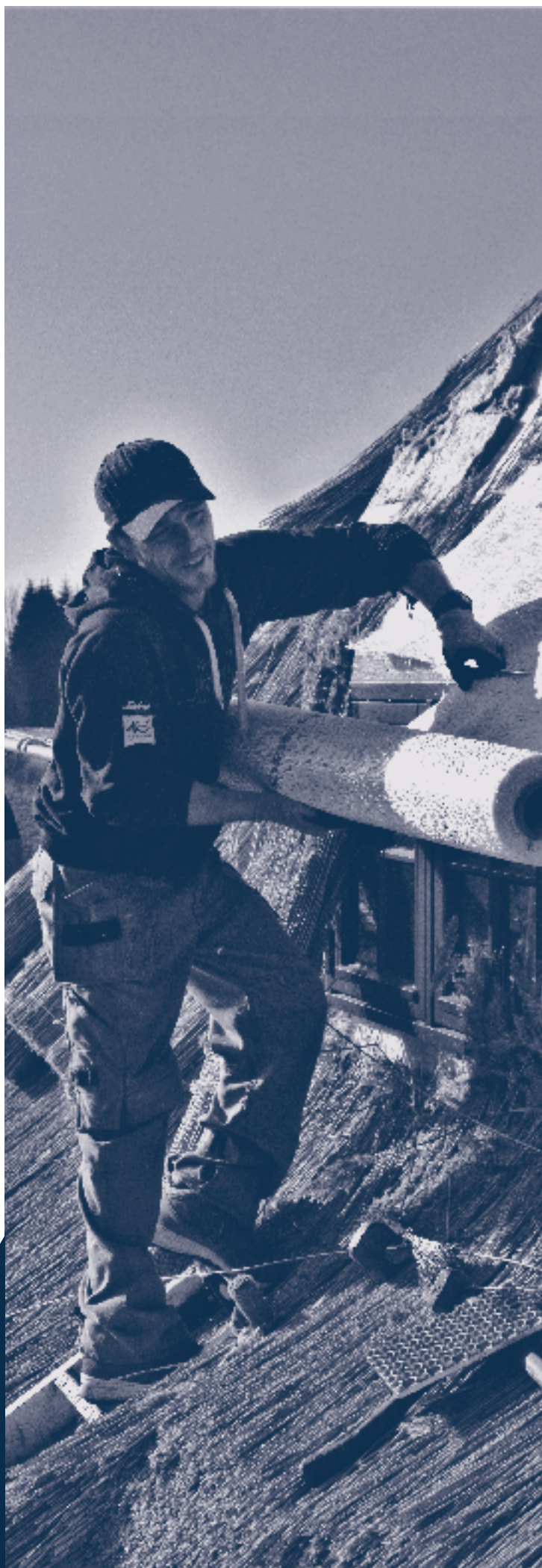
RING PÅ 8638 7666

ELLER BESØG SEPATEC.DK

ANBEFALET AF DBI

(Dansk Brand- og sikringsteknisk Institut)

DEN ER HELT GAL

TEKST: JØRGEN KAARUP
FOTO: HENRIK HENRIKSEN

Op imod halvdelen af al nytækning lever tilsyneladende ikke op til branchevejledningen Veludført Stråtag –

”Et kæmpe problem, som skal løses”, siger Tækkelaugets formand

Der dukker flere og flere sager op med stråtage, der nedbrydes alt for tidligt. Tækkelaugets bestyrelse frygter nu, sammen med flere andre, at fremdriften i branchen standser, fordi de mange tilfælde af dårligt udført arbejde rygtes blandt både ejere, forsikrings-selskaber, ejendomsmæglere og andre, der er i kontakt med stråtagene.

I ikke mindre end seks tilfælde, alene i år, har tækkemanden måttet tække taget om eller yde en erstatning, der svarer til en nytækning. Det er udgifter på flere hundredetusinde kroner, der kan lukke et mindre firma eller tvinge det til at begære konkurs.

Tækkelaugets tidligere formand, Henrik Henriksen, er årligt involveret i omkring 50 sager, hvor en kunde ønsker en udefrakom-

mende undersøgelse af tækningens kvalitet. Han vurderer, at der i Danmark nu er mere end 100 sager hvert år.

”Det er min opfattelse, at op imod halvdelen af alle nytækkede tage ikke overholder retningslinjerne i Veludført Stråtag”, siger Henrik Henriksen, som har været hovedpennefører på udarbejdelse af branchevejledningen Veludført Stråtag. Den erstattede for lidt mere end et år siden Tækkevejledningen efter flere års forarbejde og mange ”høringer og kommenteringer” blandt tækkemænd i hele branchen.

”Den er helt gal. Uanset hvor mange dårligt eller forkert udførte tage, der er, så er der for mange”, siger Tækkelaugets formand, Thomas Gerner og fortsætter:

”Vi vil i Tækkelauguet stå som garant for, at vores medlemmer laver kvalitetstage, der er veludførte og overholder gældende vejledninger og lovgivning. Derfor strammer vi nu op internt og kommer til generalforsamlingen 6. marts med en række forslag til nye procedurer, der skal sikre, at kunderne ved, at de får kvalitet og en fair klageadgang, når de vælger en tækkemand fra lauguet.”

BOOM I ANTAL ANKESAGER

Hvis en tvist mellem ejer og tækkemand fører til en retssag eller til en sag i Byggeriets Ankenævn, er det Veludført Stråtags anvisninger, der lægges til grund for en afgørelse.

Hos Byggeriets Ankenævn oplyser sekretariatschef Louise Larsen, at der er et ”stort boom i antallet af ankesager”, helt generelt: ”Vi er i år langt over antallet af sager i 2019. Om det skyldes en udvikling i samfundet, blandt håndværkerne eller tilfældigheder, det kan jeg ikke svare på”, siger Louise Larsen.

Hun understreger, at ankenævnet først efter årsskiftet gør sagerne op i kategorier, så det er ikke muligt nu at udtale sig om, hvorvidt der er et stigende antal ager fra tækkebranchen.

VAGT I GEVÆR

De mange dårlige tage er udført af alle kategorier af tækkemænd, dvs. både medlemmer af Tækkelauguet, ikke-medlemmer og østeuropæiske firmaer, der arbejder i Danmark. Men ifølge Henrik Henriksen er der en klar tendens:

”Jeg har endnu ikke set et veludført stråtag tækket af et firma med adresse og bankkonto uden for Danmark. Der er grund til nu at råbe vagt i gevær, for alt for mange kunder får ikke den vare, de ønsker, nemlig et kvalitets-tag, der holder i rigtig mange år. Ofte vælger kunden det billigste tilbud, men hvis taget skal skiftes efter 10 eller 15 år, bliver det jo betydeligt dyrere, end hvis taget fra start havde været ordentligt tækket”, siger Henrik Henriksen.

Grundproblemet er igen og igen, at taget ikke kan tørre. Den primære grund til dét er, at der mangler hældning på slidlaget. Der tabes for mange grader, fordi der bruges for korte rør, så selv om tagkonstruktionen er 45 grader eller mere, så medfører den forkerte anvendelse af materialerne, at hældningen på rørene bliver ekstremt lav – helt ned til 10 grader. Og så går det helt galt i taget.

En for lav hældning på stråene medfører hurtigt, nogle gange i løbet af få måneder, at der kommer svamp i taget, og det kan lugtes, hvorefter ejeren rekvirerer en undersøgelse af taget.

Den lave hældning og manglende luftspalte under Sepatec branddugen er blandt de hyppigste fejl. For stort opspænd ved tag-skæg og vindskeder ses også ofte, lige som der for tit tækkes på huse med for lav taghældning.

”Den værste sag, jeg har set, er fra i år. Alt så et tag tækket i 2020! Taget var kun få måneder gammelt, og der var skimmelsvamp i det. Jeg tjekkede taget, og konklusionen er helt klar: Et helt katastrofalt gradtab på 40 grader. .... Taghældningen er 50 grader, men slidlaget er nede på 10 grader”, siger Henrik Henriksen og tilføjer, at taget også var for tykt, omkring 45 cm.

Taget var fugtigt 20 cm ind. Konklusionen efter undersøgelsen: **”Stråtaget er så fyldt med fejl og mangler at huset ikke vil være beboeligt om få år.”**

KONTROL AF ARBEJDET

Det er sager som denne, der nu får Tækkelauguet på banen. En enig bestyrelse har vedtaget at indstille til Generalforsamlingen 7. marts, at alle medlemmer skal have besøg af to bestyrelsesmedlemmer i løbet af 2021. De to udfører en kontrol af arbejdets udførelse. Samtidig foreslår bestyrelsen, at alle medlemmer af Tækkelauguet skal på obligatorisk efteruddannelse for at sikre, at alle kender og arbejder i henhold til Veludført Stråtag.

Arkitekt Sven Jon Jonsen har været i bestyrelsen for Straatagets Kontor de seneste 4 år og gennem de seneste 6 år deltaget i en lang række af Tækkelaugets bestyrelsesmøder. Han har årelang erfaring i byggeteknisk vurdering af ejendomme og er oprindeligt selv uddannet snedker.

Sven Jon Jonsen siger:

”Hvis tækketaget skal overleve, er det vigtigt at medlemmer af Tækkelauguet kan garantere kvaliteten, og selv om det måske vil blive opfattet negativt, så er det nødvendigt jævnlige at få kvalitetssikring og tjek af det udførte arbejde, lige som en obligatorisk efteruddannelse er nødvendigt. Hvis man er imod disse ting, bør man overveje om man ønsker at være medlem af lauguet. Tækkelauguet skal rumme de dygtige tækkemænd og sikre, at de bliver ved med at være de dygtigste.”

Ifølge Henrik Henriksen er det tækkearbejdet, ikke materialerne, der er problemet.

”Hvis der tækkes korrekt med egnede materialer, så bliver der ingen skader. Det er tækkemanden, der vælger rørene til opgaven, og hvis de er for korte, der er vandskader eller synligt skimmel eller lugt af svamp eller skimmel, så skal de kasseres”, siger Henrik Henriksen.

De fire hovedfejl i dårligt udførte tage

TEKST OG FOTOS: HENRIK HENRIKSEN, TÆKKEMESTER, BESTYRELSESMEDLEM, STRAATAGETS KONTOR

DE 4 MEST SETE TÆKKEFEJL:

1. Der tækkes alt for tykt med korte rør
2. Der ses gradtab mellem 20 og 40 grader hvor grænsen er 17 grader
3. Taget spændes alt for hårdt, hvilket øger gradtabet
4. Manglende luftspalte under lægterne, min. 3 maks. 6 cm ved montering af Sepatec.

1.

Generelt tækkes der med alt for korte rør i DK. Så, vil nogen spørge, kan man slet ikke tække med korte rør? Jo hvis taget tækkes meget tyndt, måske 20 cm. Men vil kunderne købe et tag på kun 20 cm...?

Hvis taget laves med brandsikring, skal man bruge tækkerør med mere luft i og dermed længere rør og længere stød for at kompensere på den nedsatte luftgennemstrømning. Næsten alle, der tækker med korte rør, taber alt for mange grader.

Foto 1:

Korte rør, 80-90 cm anvendt på sommerhus.

Foto 2:

Dette bevirker, at vandet trænger meget langt ind i taget, som aldrig kan tørre. Taget ser tørt ud, men rådner op indefra som vedlagte foto.

2.

Der ses gradtab på langt over de tilladte 17 grader. Og husk de 17 grader er et maks. gradtab. Der bør ikke mistes mere end 8 – 10 grader, når der tækkes på fladen, hvis man vil lave et Veludført Stråtag. Gradtabet øges jo mere man spænder taget. Gradta-

bet øges også proportionalt med tykkelsen. Så pas på tykkelsen. Tykke tage ødelægger både levetiden og tækkemandens økonomi. Tænk på, at hver gang I sparer et bundt rør i tykkelsen, tjener i ca. 40 kr. mere pr. m². Bundtet skal købes, bæres på stillads, op på taget, det skal snittes og bredes ud, det skal syes fast og det skal klappes på plads. **Puha tænk på det.**

Gradtabet kan også skyldes for stort opspænd ved tagfod, vindskeder og kvistebord. Der ses opspænd så store, at rørene slet ikke kan spændes ind til lægten. Læs vejledningen i Veludført Stråtag og få spændet tilpasset

Foto 3:

Her var der tabt ca. 30 grader

3.

Tagene spændes alt for hårdt. Dette problem opstod, da skruemetoden blev implementeret sidst i 1980'erne. Vi kunne næsten ikke stramme det hårdt nok. Vi kaldte det betontag, der aldrig kunne blæse af eller forgå. Der blev opfundet redskaber, hvorved man med brystet kunne trykke jernet ned, mens vi spændte tråden. I dag ved vi at dette var en katastrofe. Spænd aldrig ta-

get hårdere, end at man med lethed kan flytte en håndfuld. Og jo, der er undtagelser. Huse som ligger meget udsat for stærk vind bør strammes lidt hårdere og måske kortere stød. Til gengæld tørrer de meget hurtigere i den kraftige vind. Kig på træerne i det omgivende terræn, så ved I, om de står lodret eller hælder. Ligeledes bør man nok spænde lidt hårdere ved grater og gavle.

4.

Sepatec er en glimrende løsning til brandsikring af stråtag. Dugens funktion er at lukke af for ilten i tilfælde af en brand. Dugen er ikke lufttæt men skal betragtes som en luftbremse, der halverer luftgennemstrømningen i stråtaget. Derfor er systemet konstrueret med en luftspalte på min. 3 cm. under lægterne, som kører hele vejen rundt i kippen og til modstående side. Når der er et tryk på den ene tagflade, vil der være et sug på den modstående tagflade. Dette bevirker at luften flytter sig gennem stråtaget og ud igen. OG når luft flytter sig, fjerner det fugten fra området.

Derfor er det også vigtigt, at taget ikke er tækket for fast, så det også hindrer luftgennemstrømningen.

Foto 4:

MEN denne luftspalte ses alt for mange steder at mangle under Sepatec dugen. Og dette på trods af at alle har været på et 8 timers kursus for at lære at montere rigtigt.

LÆS NU DEN MONTERINGSVEJLEDNING.

Når I udsteder et certifikat, skriver I under på, at monteringsvejledningen er fuldt. *Det er ansvarspådragende.*

Den manglende luftspalte betyder, at taget har svært ved at tørre, hvorved der opstår skimmelsvamp m.v. Når svampen "gror", afgasser den og denne lugt gør huset ubrugeligt.

Kvalitet & kontrol

AF THOMAS GERNER, FORMAND FOR TÆKKELAUGET

Vi skal have kigget på vores måde at lave stråtag på.

Det moderne byggeri sætter mange forhindringer for stråtagets holdbarhed.

Dampspærre, isolering og brandsikring – ting som gør det svært for stråtaget at få luft.

Samtidig er vores klima blevet mere fugtigt, med våde, varme vintre.

Det er derfor vigtigt at vi kigger på vores håndværk, da det at ligge et stråtag, som kan tørre er blevet sværere og kræver mere viden og omhu end tidligere.

Derfor er det på tide at ser ind ad og tjekke vores arbejdsgange efter. Så vi kan lave veludførte stråtage, som holder i mange år – ja, op til 50 år, som vi er blevet enige om at skrive i vores branchevejledning.

Som der kan læses i denne udgave af tæk, er der desværre store problemer med tage, som skal udskiftes efter 10, 5 eller senest efter blot ½ år.

Det er ikke bæredygtigt, hverken for klima, miljø eller branchen.

Vi risikerer at blive fravalgt til fordel for andre og mere holdbare alternativer.

'When you change yourself, you change the world' synger Joseph Duplantier, som er medlem af det franske metalband Gojira.

Det er store ord, der kommer ud af den franske musiker.

Forandringen starter hos dig selv, hvis der skal gøres en forskel.

Hvis vi hver især hele tiden arbejder på at levere veludførte stråtage, som overholder teknisk fælleseje og samtidig deler vores erfaringer, så kan vi sammen udvikle branchen.

Vi kan derved opnå en fælles bevidsthed og viden om hvad et godt, sundt og tørt stråtag er.

'Uh! – det bliver som beton!' hørte jeg en ældre tækkemand sige.

Jeg havde kun været i branchen i et par, på det tidspunkt og søgte viden om det

gode stråtag. Tækkemanden mente det positivt, for så kunne man nemt lave skarpe kanter og en ensartet overflade.

Så jeg gik derfor, med den viden, hjem og monterede et 'betontag' på mit eget hus. Jeg brugte korte/ fine tækkerør, monteret med en god skalk og et godt opspænd.

For det skulle jo ligge fast. Brandsikringen blev der også monteret, men da der mangede plads til isolering, så blev luftspalten lige 'glemt'.

Jeg viste stolt og glad mit fine, nye stråtag frem.

Det stod jo med skarpe linjer og en fin ensartet overflade.

Jeg vidste ikke bedre, men blev snart klogere.

Taget blev hurtigt grimt og fik en gusten lugt af skimmel, på grund af at det fugtede op langt ind i taget og ikke havde en chance for at tørre op.

Det er nu 17/18 år siden jeg lavede taget og jeg har kunne holde liv i det, men det kan snart ikke mere og står derfor til udskiftning inden for en kort årrække.

Den erfaring blev startskuddet til, at jeg efter min forholdsvis korte tid i branchen, allerede ville ændre min måde at lave stråtage på. Jeg ville have mere viden. Den søgte jeg hos de dengang to laug, som delte ud af deres erfaringer på både seminar og binnedage.

Seminar, binnedage og udveksling af viden med andre tækkemænd er, som jeg ser det, den bedste vej til udvikling af branchen.

'Vi blev alle igen lidt klogere på årets seminar, og det er for mig altid en blandet fornøjelse at blive klogere, fordi det forpligter!' – Jeg elsker Uffe's kommentar i beretningen fra årets seminar. Hvis vi hjælper hinanden, bliver vi alle klogere og mere bevidste om hvad det er vi går og laver.

I Tækkelaug et arbejder vi hele tiden på at udvikle vores branche, så den hele tiden er up-to-date med den nyeste viden og lovgivning.

Derfor skal medlemmerne også hele tiden være opdateret og som minimum følge vores branchevejledning, Veludført Stråtag.

Så når bygherre, kunder og projekterende vælger et medlem af Tækkelaug et, så er det en garanti for kvalitet.

Det er det ikke for øjeblikket!

Hvis Tækkelaug et fortsat skal bestå og stå for kvalitet, så skal der strammes op og kigges indad.

Som nævnt tidligere så skal laug et til syn og gennemgås for fejl og mangler.

Vi taler om en slags reformering af Tækkelaug et.

- Alle medlemmer får besøg af 2 bestyrelsesmedlemmer i løbet af 2021, til en snak om arbejdsmiljø og overholdelse af Veludført stråtag.
- Efterfølgende år, vil 2 medlemmer blive udvalgt til besøg.
- Overholder et medlem ikke Veludført Stråtag, gives en advarsel og et genbesøg aftales. Overholdes Veludført Stråtag stadig ikke efter 2nd besøg, ophører medlemsskabet.
- Medlemmer skal på efteruddannelse, som gentages hver 3-5 år.
- Tækkelaug ets kvalitetssikring – eller lignende – skal udføres ved alle tage, der udføres af et medlem.

Dette er bestyrelsens forslag, som kommer til afstemning ved generalforsamlingen d 06. marts 2021, et sted på Fyn.

Jeg håber at medlemmerne bakker op og kan se nødvendigheden i at stramme op, så laug et igen kan stå for kvalitet.

Husk at vi altid er åbne for en snak
– #sammenervistærkest.

Handlingsplan for udbredelse af gode stråtage

TEKST: ARKITEKT MAA SVEN JON JONSEN, BESTYRELSESMEDLEM, STRAATAGETS KONTOR

Formand for Tækkelaugget, Thomas Gerner, har et hashtag som hedder **"Sammen er vi stærkest"**, og det er dét, I nu sammen skal satses på.

Tilsammen sidder I med al den viden der er i tækkefaget.

I skal bare dele dem med hinanden, så I sammen bliver dygtigere. Hvis det lykkes så er I på den rette vej.

Hvis I fortsætter med at arbejde som en del af jeres kollegaer gør lige nu, så er I ved at skære den gren af træet, som I selv sidder på!

For "Der er ingen glæde ved at eje et råddent stråtag"!

Hvis stråtaget skal have en fremtid, så skal I alle sammen stramme op på kvaliteten af det håndværksarbejde I afleverer til kunderne!

I kommer ikke sovende til dette. Det er jer, der skal være omstillingsparate, og hjælpe jer selv og hinanden med at højne kvaliteten af de udførte stråtage og dermed få igangsat en kvalitetsudvikling i dette fag!

Det er vigtigt for faget, at jeres bygherre hver dag mødes af et flot og korrekt tækket tag på sin bolig.

Han skal fortælle sine naboer, at han er tilfreds med sit nye tag, ellers kan det være lige meget.

Der skal skabes en forståelse og et sammenhold i branchen om at gennemføre denne handlingsplan, for hvis dette ikke lykkes, er der ingen fremtid i faget!

Jeg kan næsten høre jer sige: "Al dette er der ikke råd til".

Jeg må svare tilbage, at I ikke udelukkende skal konkurrere på pris, men på kvalitet og på at overholde arbejdsmiljølovgivningen.

Hvis kunden presser jer og vil have et billigere tag, er det så jer, der skal udføre noget, som I godt ved ikke kan holde?

I risikerer at blive stillet til ansvar efterfølgende = tæk lige mit tag korrekt.

For det er jo det I har solgt til kunden.

Jeg skal lige gentage, hvad jeg startede med at skrive **"Sammen er vi stærkest"**, så ved I hvad I nu sammen skal satses på.

Eller som Henrik Henriksen har sagt i mange år: **"Gør jeres konkurrenter til jeres kollegaer"**.

TÆKKEMANDENS TILTAG:

- Når du er på taget, så sæt mobiltelefonen på lydløs og læg den ned i lommen og koncentrer dig om at udføre et håndværksmæssigt korrekt udført tag.
- Hvis du er i tvivl, så læs "Veludført Stråtag" på ny og igen
- Læs vejledningen for oplægning af Sepatec-dugen, så brandsikringen udføres korrekt og sikrer ventilation af taget.
- Hvis du vil blive dygtigere så deltag i Bindedagen og de kurser som kommer fra 2021.
- Udfør kvalitetssikring af dit eget arbejde, eller endnu bedre af din kollegas arbejde på samme tag.
- Du skal også udføre modtagekontrol af de anvendte materialer.
- Kør ud og se på nogle af de tage som du udførte for 5 og 10 år siden, undersøg om de er gode? Gjorde I det rigtige eller?
- Tilbyd jeres kunder 5 års eftersyn af taget, så holder taget længere og du bliver klogere på det arbejde I udførte for år tilbage.

TÆKKELAUGET'S TILTAG:

- Indfør to årlige, obligatoriske tagtjek af stråtage som er udført af laugets mestres. Disse tagtjek bør udføres af nogle af Tækkelaugets medlemmer, som kan tække efter "Veludført Stråtag"
- Indførelse af tagtjek som konsulentydelse udført ved Tækkelaugget, til glæde for bygherrer osv.
- Få udarbejdet en arbejdsbeskrivelse af de gængse arbejder der indgår i tækningen af et hus. Så kan I byde på de samme ydelser til bygherren!
- Fortsæt "forskning" og udviklingsarbejder i Straatagets Kontor, så faget styrkes, håndværksmæssigt og materialemæssigt
- Fortsæt og intensivér arbejdet med de tiltag der er i Tækkelaugets handlingsplan

Der arbejdes med at få facadetækning slået an i Danmark, det er en flot tanke, men I skal først kunne tække uden våde og rådne stråtage.

Veludført stråtag

<https://www.taekkelaug.dk/vejledninger/tekniske-vejledninger/taekkevejledning/>

Sepatec-vejledning

<https://sepatec.dk/tekniske-data/>

SNART ER DET VINTER

Og det har konsekvenser for vores hverdag...

TEKST OG ILLUSTRATIONER: RUUD CONIUN, FORMAND, TÆKKELAUGETS TEKNISKE UDVALG

Beskyttelse mod vejrlig, pas på jer selv!

Arbejdstilsynets temanummer om vinterforanstaltninger, nr. 2, 2017, (<http://under-hjel-mene.dk/wp-content/uploads/2018/09/tema-vinterforanstaltninger.pdf>) skriver, at ved tagarbejde er der undtagelse fra krav om inddækning. Del- eller totaloverdækning også af tage er dog anbefalet. Til information, begrænser stilladsafskærmning med for eksempel et net, vindpåvirkningen med op til 50 %.

Der skal udleveres og anvendes arbejdstøj, der beskytter mod sundhedsskadelige påvirkninger fra vejrliget.

Orienterings- og arbejdsbelysning

På adgangs- og transportveje skal der være en belysning på mindst 25 lux. Belysningen må ikke give generende blinding, skygger, reflekser. Arbejdsbelysningen skal som minimum være på 50 lux.

Orienteringslys	25 lux
Groft arbejde	50 lux
Mere krævende arbejde	100 lux
Overdækket arbejdsplads	200 lux
Montagearbejde	300 lux
Præcisionsarbejde	500 lux

I det omfang, det er påkrævet for sikker orientering, skal arbejdspladsen, adgangs- og flugtveje være forsynet med nødbelysning. Hvis det ikke er muligt eller rimeligt, skal de ansatte være forsynet med et bærbar lys, som er beskyttet imod stød og slag.

Samtidig skal der etableres og vedligeholdes årstidsbestemte byggeplads foranstaltninger, som kan modvirke negative påvirkninger fra vejrliget og dermed give færre sygefraværdsdage og spild dage. Her tænkes på arbejdslys, salt, skovle m.m.

Kalibrering af præcisionsværktøj

I "Veludført Stråtag", har vi lagt os fast på nogle maksimale værdier. For eksempel må tækkerørene ikke indeholde mere fugt end 16 %, og må vi maksimalt tabe 17 grader i hældningen af tækkerørene i forhold til konstruktionen. Overholdelsen af disse krav er tækkemændenes ansvar.

Kuldepåvirkning kan have indflydelse på nøjagtigheden af digitale måleinstrumenter såsom vaterpas og fugtmålere. For eksempel oplyser leverandøren Carlo F. Christensen A/S, at deres fugtmålere slet ikke kan tåle frost.

Derfor er det nødvendigt ind i mellem at kalibrere måleinstrumenterne og opbevare dem frostoffri.

Lovpligtige årlige kontrol

De fleste af tækkemændene afslutter tækkeopgaver op til jul. Kunden vil gerne have familiehygge uden byggerod, og de fleste håndværkere afslutter deres årsregnskab.

Det giver mulighed til følgende årlig kontrol af:

- **Stillads.** Allu-dæk hvor det øverste lag er slidt, skal repareres, stiger efterses.
- **Elektrisk håndværktøj.** Elektrisk drevet håndværktøj skal efterses efter producentens anvisninger regelmæssigt, normalt 1 gang årligt.
- **Faldsikkerhedsudstyr:** Kontrol og vedligeholdelse af faldsikringsudstyr, skal foretages efter de enkelte leverandørers brugsanvisninger. Udstyret skal være mærket med dato for seneste eftersyn. Faldsikringsudstyr holder længst, hvis det opbevares rent, tørt og beskyttet mod dagslys. Metaldele må ikke kunne ruste. Normalt holder udstyret ikke længere end 5 år.
- **Teleskop- og minilæssere, gaffeltrucks,** skal ha' et årlig sikkerhedscheck

Til sidst, gennemgå APV'en med personalet

Formålet med APV'en er at kortlægge arbejdsmiljøet for alle ansatte, udpege risiko-områder og lægge en handlingsplan for, hvordan arbejdsforholdene forbedres og løse evt. arbejdsmiljøproblemer. Vurderingen omfatter både de ansattes sikkerhed, men også deres helbred.

Der skal som minimum laves en ny APV hvert 3. år. APV'en skal også revideres, hvis der er sket ændringer, der påvirker arbejdsmiljøet. Det betyder, at der skal laves en ny vurdering, hvis der f.eks. anskaffes en ny maskine. Husk, at rapporter med resultaterne af de Lovpligtige årlige kontrol, skal indgå APV'en.

Alt i alt, kan de sidste regnvejrsdage på året bruges til at samle op på arbejdsmiljøkraverne.

Det nye "Håndbogen – arbejdsmiljø i bygge og anlæg", 1. udgave, 1. oplag 2020 © 2020 Branchearbejdsmiljørådet for Bygge & Anlæg, Redaktionen afsluttet april 2020.

ISBN: 978-87-7952-287-9

Reethandel

E. Prosman b.v.

Prosman Reed + Windows
P.O. Box 3079
NL - 2800 CD Gouda - The Netherlands
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Warehouse Germany:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (near Hamburg)

Prosman Reet + Fenster
Postfach 3079
NL - 2800 CD Gouda - Holland
Telefon : 0031 - 182 - 37 22 72
Telefax : 0031 - 182 - 37 47 20
E-mail : info@prosman.com
Internet: www.prosman.com
Lager Deutschland:
Am Alten Werk 56
D-21406 Melbeck (Nähe Hamburg)

We have weekly arrivals of containers with reed from China in Hamburg for possible delivery to Denmark.

Direct deliveries or deliveries with our truck with crane of:

- Reed from Hungary, Rumania, Ukraine, Austria, Turkey and China.
- Wire, heather, sheets, windows, copper & galvanised chicken wire, tools, copper or ceramic ridge tiles etc.

Wir haben wöchtentliche Ankunft von Container mit China Reet in Hamburg für eventuelle Lieferung nach Dänemark.

Direktlieferung oder Lieferung mit unserem Kran-LKW:

- Reet von Ungarn, Rumänien, Ukraine, Österreich, Türkei und China.
- Draht, Heide, Planen, Gaubenfenster, Kupfer und Verzinktem Masschendraht, Werkzeug, Kupfer oder Ton Firstziegel usw.

Med venlige hilsner,
Fam. Prosman

ALT ER MULIGT MED STRÅ

Tækkemand Gert Ludvigsen fra Havnsø kom til at hænge på sit eget udsagn, da fru en i huset ville have et vindue lige op ad en skotrende

TEKST: JØRGEN KAARUP
FOTOS: GERT LUDVIGSEN

"Alt kan lade sig gøre, når har med et stråtag at gøre", lød det frejdigt fra tækkemanden, da han havde møde med de nye ejere af et fritidshus i Vig Lyng. Taget var modent til udskiftning, og huset led under den besynderlighed, at ingen af vinduerne kunne åbnes. Al udluftning skulle derfor foregå gennem dørene. Derfor ønskede fru en i huset sig brændende et vindue, der kunne åbnes – og som skulle sidde et helt bestemt sted i køkkenet.

"Og med den placering ville vinduesrammen gå ind i skotrenden", fortæller Gert Ludvigsen.

Derfor var det nødvendigt at lave en helt speciel skotrende, hvis tækning er omkring én meter tyk!

"Det var en sjov opgave", siger Gert. Først tækkede jeg et lag, helt almindeligt, så et lag mere – og oven på de to lag lavede jeg så en slags trappe af lægter til det tredje lag'. Og sådan. Resultat er jo imponerende. Flot og med en meget fin hældning på skotrenden. Det blev så flot, at de nye ejere syntes, at det skulle i avisen. Nu er det så kommet i Tæk i stedet.

Tak fordi du ringede og sendte fotos, Gert. Jeg håber, det kan inspirere andre tækkemænd til at gøre det samme.

Billederne fortæller rigtig fint om projektet uden yderligere forklaring. Der blev tækket med miscanthus, og huset blev brandsikret med Sepatec.

SJÆLDEN VÆRFTGÅRD SKAL RESTAURERES

Med sin beliggenhed i det flade landskab i Tøndermarsken og med sin særlige byggeskik udgør den 250 år gamle gård Nørre Sødum en helt unik gårdtype, som kun findes i Vadehavsområdet. Gården er købt af Realdania By & Byg, en større restaurering går snart i gang, og det store stråtag skal skiftes – TÆK følger arbejdet

TEKST: METTE RABØLLE SØRENSEN OG
CHARLOTTE BENN, REALDANIA BY & BYG
FOTOS: HELENE HØYER MIKKELSEN

En stråtagt gård med fire sammenbyggede længer i grundmur om et lille, lukket gårdrum, trekvartvalmede gavle, mønning af tørv og en høj frontkvist, der markerer indgangen.

Sådan ser den sønderjyske gård Nørre Sødum ud. Ikke et udtryk, som ved første øjekast vækker forundring, og så alligevel. En tur rundt om og indenfor i den 250 år gamle, fredede gård afslører en lang række særegne bygningstræk og en høj grad af autenticitet.

I den sydlige længe ses fx på indersiden af muren resterne af en særlig stolpekonstruktion, som engang var vidt udbredt i denne del af landet, men som i dag kun er bevaret få steder i området. Konstruktionen udgøres af en syv fag kraftig rem, hvorpå bjælker og tagværk hviler. De bærende stolper er anbragt i tværskillevæggene, hvor de tværafstivende kopbånd er til mindst mulig gene. I gårdens store udsukudslade ses en anden egnstypisk konstruktion, nemlig en højremskonstruktion, som ofte blev brugt i de store gårde i marskområdet, og som kendetegnes af solide stolper og bjælker, der bærer hele det store stråtag.

Når marsken lå oversvømmet, måtte beboerne i små både sejle rundt mellem værfternes gårde eller hen til kirken.

Foto: Familien Linnet.

← Det indre, lukkede gårdrum med pigstensbelægning anno 1938.

Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Gl-Tønder Kommune.

Den firlængede Nørre Sødåm på toppen af en forhøjning i det åbne landskab syd for Møgeltønder er med andre ord ganske unik. Gården er en såkaldt værftgård, opført i midten af 1700-tallet. Den er en af de sidste intakte værftgårde og som sådan en sjældne repræsentant for en egnsbyggeskik, som i dag har stor betydning for den samlede historiske og miljømæssige værdi i hele marsken. Netop derfor blev gården sidste år købt af Realdania By & Byg, som inden længe går i gang med en omfattende restaurering, som skal bringe gårdens fine kvaliteter for dagens lys og sikre den for eftertiden.

ET VÆRFT – DATIDENS KLIMASIKRING

En værftgård har intet at gøre med et værft, hvor der bygges og vedligeholdes skibe. Ordet værft refererer til det tyske *warft* - en kunstig banke i vadehavet, skabt af marskens fede jord.

Længe før der blev anlagt diger i disse stormflodstruede tidevandsområder, blev egnens gårde bygget på værfter, dvs. kunstige forhøjninger. Værfterne var datidens form for klimasikring, som skulle beskytte folk og fæ mod oversvømmelser og stormfloder, og det må have været et sælsomt syn, når marsken lå oversvømmet, og beboerne i

små både måtte sejle rundt mellem værfternes gårde og sejle hen til kirken.

I dag er den højtbeliggende placering alene en smuk og idyllisk ramme for de tilbageværende værftgårde, men da de blev bygget, var disse forhøjninger - der kunne være op til fire meter høje - en livsnødvendig foranstaltning. I dag udgør værftgårdene en enestående byggeskik, som kun findes i denne sydlige del af Vadehavsregionen.

For yderligere at sikre mod det barske klima blev mange af de store gårde, heriblandt Nørre Sødåm, tillige bygget med en særlig tømmerkonstruktion, hvor solide stolper og bjælker bar det store sammenbyggede stråtag. Den særlige konstruktion, hvor murene altså ikke var bærende, betød, at selv om al murværket blev skyllet bort af vandmasserne ved en stormflod, ville husets skelet og stråtag ikke styrte sammen.

EN ARKENGAF

– DATIDENS BRANDSIKRING

Ordet 'værft' eller *warft* er ikke den eneste egnsspecifikke betegnelse, som møder de besøgende på Nørre Sødåm. Ved indgangspartiet i gårdens syd-længe mødes de også af en såkaldt arkengaf eller arkengaf, som det udtales: En lille spids gavlkvist, der op-

rindeligt var forsynet med en luge, som dog på et tidspunkt er udskiftet med et vindue.

Arkengafen havde ikke blot til formål at markere indgangen; den havde en yderst praktisk funktion. Dels kunne gårdens beboere kaste hø op på loftet gennem lugen, dels kunne arkengafen sikre en flugtvej, hvis der gik ild i stråtaget. Arkengafen var med andre ord datidens brandsikring, der kunne forhindre et brændende stråtag i at styrte sammen over flugtvejen gennem hoveddøren.

Ud over den karakteristiske spidse gavlkvist over hoveddøren fremstår Nørre Sødåm i sin helhed som en smuk firlænget gård i typisk vestslesvigsk byggestil med en velproportioneret og sluttet bygningskrop og med traditionelle materialer og farver:

Alle fire længer er stråttækte med trekvartvalmede gavle, mønning af tørv og skorstenspiber i rygningen. Laden har lave mure og et karakteristisk stejlt tag. Både tagrør og mønningens tørv er oprindeligt skåret i marsken, ligesom de røde teglsten, lagt i krydsforbandt med skræbefuger, er brændt i lokalområdet. Typen af sten veksler mellem munkesten, mindre sten (Flensburg/moppeformat) og normalsten.

Laden fik lagt nyt stråtag i 1975.

Foto: Lokalhistorisk Arkiv for Gl.-Tønder Kommune.

Nørre Sødåm er en af de få tilbageværende marskgårde med den egnskarakteristiske tømmerkonstruktion, hvor solide stolper og bjælker bærer det store stråtag. Den særlige konstruktion forhindrede husets skelet og stråtag i at styrte sammen ved stormfloder.

Indenfor er køkkenet endnu udstyret med det gamle støbejernskomfur, hollandske kakler og viktualierum. Stuehuset fremstår med synlige loftbjælker, og flere steder ses gamle barokdøre fra 1700-tallet og fyldningsdøre med bukkehornsbeslag og klinkefald samt ældre luger, revledøre og støbejernsvinduer med et væld af detaljer.

DEN KOMMENDE RESTAURERING

I 1990'erne blev den gamle kø- og hestestald omdannet til Bed & Breakfast. Derfor er hele sydlængen, som oprindeligt var opdelt i stuehus og stald, og en del af vestlængen i dag indrettet til beboelse. Her er de fleste overflader, dvs. gulve, vægge og lofter, af nyere dato, og interiøret bærer præg af skiftende ejeres ombygninger. En af opgaverne for Realdania By & Byg ved den forestående restaurering bliver derfor at rekonstruere dele af ejendommens mere oprindelige indretning.

Vinduer og døre er en blanding af nye og gamle, og nogle vil blive udskiftet med mere originalt design for at sikre et sammenhængende arkitektonisk udtryk.

Udvendigt vil gården blive forsynet med nyt stråtag, ligesom murværk og tømmerkonstruktioner vil blive gennemgået. Samtidig er det hensigten at tætne og isolere huset, hvor det er muligt, så der kan skabes en bedre komfort og varmeøkonomi. En ny og

mere CO₂-venlig varmekilde i stedet for det nuværende oliefyur vil ligeledes være en del af restaureringen

Efter endt restaurering i 2022 skal gården anvendes til kombineret privat beboelse og Bed & Breakfast, men den forbliver i Realdania By & Bygs eje, hvor den indgår i samlingen af godt 50 historiske ejendomme, herunder også andre eksempler på egnsbyggeskik: Et tanghus fra 1865 på Læsø, en lille gård på Sejerø opført i 1873 med såkaldt sidebåndsbindingsværk, et lollandsk husmandssted med tækket gavlfra sidst i 1700-tallet, en 200 år gammel marskgård i Højer, en 250 år gammel fynsk bondegård med suler efter lokalt forbillede samt et lille byhus på Ærø fra 1690.

Alle er de med til at levendegøre fortællingen om dansk bygningskultur og danske egnsbyggeskikke, og hver især er de med til at vise, hvordan den danske bygningsarv kan levendegøres og fremmes gennem bevarelse, forandring og udvikling.

Tæk vender tilbage til Nørre Sødåm, når der er kommet nyt stråtag. Det bliver formentlig i juni-udgaven.

Tækkearbejdet bliver noget af det første, der sættes i gang i arbejdet med at bevare den 250 år gamle værftgård.

Nørre Sødåm er en såkaldt værftgård – en bygningstype, som kun findes i marsken, hvor gårde blev placeret på menneskeskabte forhøjninger – såkaldte værfter – som skulle beskytte marskens mennesker og dyr mod oversvømmelser og stormfloder.

Realdania By & Byg overtog Nørre Sødåm i maj 2020. Inden længe går selskabet i gang med en restaurering, som skal bringe gårdens kvaliteter for dagens lys og sikre den for eftertiden.

Gårdens fire længer skal i forbindelse med Realdania By & Bygs restaurering forsynes med nyt stråtag.

BRANDIMPRÆGNERING

PROBLEMER MED AFSTAND TIL SKEL

Her kan MAGMA-FIRESTOP
typisk hjælpe til en dispensation.

Vi har Rigtig meget erfaring med
manglende afstand til skel.

Ring for hjælp. tlf.: 62219600

www.magma-firestop.dk

MEER RØR IMPORT IVS

VI LEVERER KINESISKE RØR AF
ALLERBEDSTE KVALITET,
TÆKKESKRUER, JERN, TRÅDVÆV,
KOBBERSTANG, KOBBERTRÅDVÆV
OG KOBBERULD.

ALT HVAD DER HAR MED
STRÅTAG AT GØRE

KUNDERNE VIL

HAVE TÆKKEMÆND

MED BYG GARANTI

I 2011 viste en undersøgelse foretaget af YouGov Zapera, at 76 % af dine potentielle kunder foretrækker håndværkere med Byg Garanti. Er du medlem af Dansk Byggeri og Tækkelaug er dit arbejde dækket af Byg Garanti. Det betyder, at du kan bruge Byg Garanti logo og kampagnemateriale i markedsføringen af din egen virksomhed. Er du ikke medlem, så skynd dig at blive det - det betaler sig! Læs mere om fordelene ved at kunne tilbyde Byg Garanti på byggaranti.dk byggaranti.dk

SÆLGES

*- Kvalitets tækkerør
fra Ukraine og Kina*

- Egen import af tækkerør
- Bedste kvalitet af rør
- Stor faglig viden
- Salg af perlestaf og mini rustik til beklædning af buede kviste samt gips buer

*Tækkefirmaet
Karsten V. Hansen*

www.straataekning.dk • Tlf. 40 45 22 35

PROFF LETVÆGTS TÆKKESTOLE I ALUMINIUM OG RUSTFRI KROGE

Tækkestole leveres med lovpligtig dansk brugsvejledning.

Skridsikker belægning på øverste trin.

3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 12 trin

Med lige kroge

Kroge i 34, 32, 30, 28, 26, 24 cm.

www.Patiscope.com - sales@patiscope.com

MANDEN MED DE MANGE PROJEKTER

Michael Jakobsen har travlt, men han kan li' det. Tæk portrætterer firmaet Nyt Straa, som lige nu tækker 1.735 kvadratmeter på et forhenværende jernaldermuseum

TEKST: JØRGEN KAARUP

FOTOS: MICHAEL JACOBSEN OG JØRGEN KAARUP

"Han har det med at have gang i spændende projekter", lyder det godmodigt fra en tækkellega om Michael Jakobsen, da jeg fortæller, at næste firmaportræt bliver med indehaveren af firmaet "Nyt Straa", Michael Jakobsen. Og ja, det er endnu et spændende projekt: Et forhenværende jernaldermuseum med masser af stråtag, som nu skal laves om til Danmark største autocamperplads.

Mere om projekt "Marskcamp" i Hjemsted ved Skærbæk i Sydvestjylland i næste artikel.

Nu handler det om Michael Jakobsen og hans firma, som tæller seks personer: En dansk tækkemand og fire polske og så Michael selv.

"Det går rigtig godt og næste år ser lige så godt ud, vi har næsten booket op allerede nu", siger tækkemesteren fra landsbyen Hoptrup syd for Haderslev, som i dag er et pænt stykke hjemmefra.

"Ja, det er jo rarest at takke i sit eget område, som er den jyske østkyst syd for Kolding og nedad med ret meget på Als, hvor der er mange stråtage – men i dag har jeg været

på kundebesøg i Ballum og næste år er der en opgave på Rømø, så vi kommer da lidt hjemmefra", siger Michael Jakobsen.

4 POLAKKER ANSAT

Her på "Marskcamp" er 1.250 kvadratmeter tag snart færdigt, og mens Tæk er på besøg landes en aftale om også at takke de sidste, lave bygninger med 485 kvadratmeter, så inden længe er der tækket 1.735 kvadratmeter i Hjemsted.

En del danske tækkemænd er skeptiske over for udenlandsk arbejdskraft – hvad siger du til dét?

"Jeg siger, at de her folk fra Polen er virkelig dygtige, flittige og får noget fra hånden. Og jeg siger, at det er mere end svært at få dygtige danskere ansat, uanset om vi taler svende eller lærlinge", lyder det fra Michael Jakobsen, som fortsætter:

"Da de blev ansat, lærte jeg dem op, og jeg kontrollerer og står inde for, at de følger Veludført Stråtag. Da de startede hos mig, tækkede de f.eks. med for kort stødlængde – men det har jeg fået dem lært, lang stødlængde, det er nok det allermost afgørende for et stråtag, der holder længe".

A pro pos netop et veludført stråtag – hvad er efter din mening vigtigst?

"Stødlængden – og dernæst gradtab – og så materialerne: Brug lange, sunde rør. De korte er groft sagt ubrugelige. Vi kører stødlængde på ca. 50% af rørets længde – så kan det næsten ikke gå galt. Så får vi automatisk et meget lille gradtab. Vi kan også nogle gange ændre på lægteafstanden, for det er godt at have lidt længere afstand, når rørene altså er til det, dvs. er lange.

GANG I LIDT AF HVERT

Firmaet Nyt Straa kører som oftest i to hold, men mester selv er ikke meget på taget med tækkeskovl og skruemaskine i hånden.

"Jeg kører til og fra, leverer materialer til pladserne, så jeg er der nærmest dagligt og laver kvalitetskontrol – jeg snakker med kunder, laver tilbud – og så har jeg også en masse andet, blandt andet en del udlejningsejendomme, de skal også passes. Og min kone, Sissel har omkring 30 heste på to ejendomme, som hun rider op, dygtiggør og sælger videre. Der er også seks ansatte i den del af virksomheden, og bygninger, der skal vedligeholdes".

Michael Jakobsen er her på Gråsten Slot, hvor firmaet tækkede et nyt hus i den kongelige køkkenhave, som åbnede i år. Der er i forvejen et par stråtækte bygninger ved slottet, som passes af firmaet, der hermed næsten er "kongelig hofleverandør".

FAKTA OM NYTSTRAA.dk

- Etableret i 1999 af tækkemand Michael Jakobsen. Siden tilkøbt 5. generations-tækkefirmaet Peter Toft.
- 6 mand beskæftiget, heraf 4 fra Polen.
- Tækker primært på den jyske østkyst syd for Kolding og på Als, til tider med afstikkere til den jyske vestkyst.
- Michael Jakobsen er 43 år, gift med Sissel Bill Jakobsen, har tre børn, heraf to hjemmeboende på 2 og 4 år.
- Tækkede i Holland i et år fra 2003 med 9 mand i arbejde. "Da lærte vi rigtig meget, de er dygtige, hollænderne", siger Michael.

Mikael Jakobsens firma tækkede spejdersnes landslejr's vartegn, stovlen. Øvrige små fotos er eksempler fra firmaets arbejde.

Kunne du drømme om, at du kommer til at leve af udlejning, så tækningen glider ud?

"Nej, tækningen kommer jeg aldrig til at slippe. Det er mit hjertebarn, og jeg har en god og sund forretning. Jeg kunne så godt drømme om, om en af sønnerne vil overtage, men den store vil ikke. Og der går jo lidt tid, før en af de andre kan, for de er kun 2 og 4 år gamle".

Michael Jakobsen er i dag 43 år gammel og blev selvstændig allerede som 22-årig, i 1999 – nu er jeg 43. Det var det år, at en særdeles voldsom orkan hærgede Danmark den 3. december, og det gav Michael en god begyndelse med to års arbejde i bogen.

ET ÅR I HOLLAND

I 2003 var der ikke meget at lave herhjemme, så da tog han til Holland med sit firma, der dengang havde ni ansatte. Det blev til et år i Holland, hvor der blev tækket mandsard, lodret og lagt tagvinduer i tagflader, et fænomen der dengang var stort set ukendt i Danmark.

Det er nu 16 år siden, Michael kom hjem igen.

"Ja, de år er gået hurtigt. Jeg har haft et par lærlinge igennem, købte firmaet Tække-Toft, har fået næsten alle præstegårde herne i området, har tækket i Gråsten Slotshave (mere om det), spejdersnes vartegn, den tækkede stovle og nu er vi så her her".

Hvor er firmaet henne om 10 år?

"Samme sted, men formentlig en større kundekreds".

Er der så ikke også flere ansatte?

"Jooooohhhhhh – det kommer an på folkene. Dem jeg har lige nu, de er bare gode. Hvis jeg kunne finde tilsvarende folk, så var lykken gjort. Men det er svært. Vi har søgt lærlinge, og vi kan ikke få nogen. Det er både svært at få dem, og så går det heller ikke altid lige godt, hvis man endelig får én. Et eksempel var, at faderen til en lærling skældte mig ud over, at jeg lod hans søn bære presenninger – så er det altså op ad bakke..."

BIG tegner tårn midt i marsklandet

Nyt stråtag overalt, renovering af alle bygninger og et udsigtstårn tegnet af en verdensklassearkitekt – det er virkelighed i Hjemsted

TEKST: JØRGEN KAARUP

ILLUSTRATIONER: BIG, BJARKE INGELS GROUP

I det vestjyske marsklandskab tæt på dæmningen til Rømø lå Hjemsted Oldtidspark, en række stråttækte bygninger og et underjordisk museum. Oldtidsparken havde ikke mange besøgende og kørte med permanent underskud, så i 2019 besluttede Tønder kommune sig for at sælge hele herligheden.

12 hektar jord med en lille sø og bygninger med 1.735 kvadratmeter forsømt stråtag blev købt af en entusiastisk gruppe lokalpatrioter, alle selvstændige erhvervsdrivende, som ønsker at sætte Hjemsted på landkortet i et område, som har opnået betegnelsen "yderområde". Siden da er projektet løbet op i 24 millioner kroner.

"Hver gang vi holder møde, så bliver det dyrere. Derfor er vi holdt op med at holde møder", siger initiativtager til "Marskcamp", Jørgen Hansen med et grin. Han er en af egnens store bilforhandlere og fortsætter:

"Vi er ni, der alle bor i 6780 Skærbæk. Det lokale engagement er vigtigt, det skal ikke bare være nogle pengemænd, der bor 200 km væk. Vi er alle erhvervsdrivende inden for forskellige fag.

Vi vil etablere et sted, hvor vi selv vil komme – tingene skal være i orden. Det bliver måske ikke det billigste, men det skal være det bedste. Når vi signalerer, at her er tingene i orden, så får vi også gæster, som har samme holdning".

PLADS FOR AUTOCAMPERE

"Marskcamp" er, kort fortalt, en plads målrettet autocampere med tilhørende faciliteter, en god restaurant, en professionel minigolfbane, designet til turneringer og så den sidste og vildeste idé: "Marsktårnet", tegnet af den verdenskendte tegnestue BIG, stiftet af arkitekten Bjarke Ingels.

Et 25 meter højt udkigstårn af metal med en 110 kvadratmeter stor platform foroven, hvorfra besøgende vil kunne se til Rømø, Esbjerg og den tyske ø Sylt og så selvfølgelig hele marsklandet er seneste skud på udviklingen af den kommende Marskcamp. Tårnet placeres på områdets højeste sted, så udsigtsplatformen kommer til at ligge 36 meter over havets overflade.

"Det bliver fint vartegn, et pejlepunkt for hele området, for der er jo så fladt her, at

man vil kunne se det meget langt væk. Det er et af vores lokale firmaer, Schack Trapper, som arbejder i stål og metal, som arbejder sammen med BIG. De foreslog at få BIG til at tegne tårnet og som sagt så gjort - nu får vi så en **skulptur**, ikke bare et tårn", siger en ivrig Jørgen Hansen.

Allerede nu er det rygtedes helt til USA, hvorfra der kommer interesse-tilkendegivelser til det usædvanlige projekt.

Tækkemester Michael Jakobsen fik opgaven, fordi Jørgen Hansen og han kender hinanden fra racersport. Michael var dansk mester i tre år fra 2009 – 2011, og han kørte bl.a. Suzuki i motorløb, og Jørgen Hansen var dengang en stor Suzuki-forhandler. Så da den lokale tækkemand takkede nej til opgaven pga. travlhed blev der forhandlet pris og indgået aftale med Nyt Straa v. Michael Jakobsen.

STRÅTAG PASSERTIL OMRÅDET

De godt 1.700 kvadratmeter stråtag var 27 år gammelt og, udsat for den hyppige vestenvind med salt i luften, var det på tide at få det skiftet.

Med en unik placering i Hjemsted ved Skærbæk vil man fra "Marsktårnet" have billet til enestående naturoplevelser fra første række, med udsigt ud over marsken og Nationalpark Vadehavet, der er at finde på UNESCO's verdensarvliste og kendt for sin unikke natur og spektakulære dyreliv. Ved gode vejrforhold kan man se helt til Esbjerg, Sild og Rømø fra den 110 kvm store udsigtsplatform.

Unik konstruktion med udgangspunkt i naturen af den verdenskendte tegnestue BIG

"Marsktårnet" er designet af arkitektfirmaet BIG. Med en højde på 36 meter over havets overflade vil det spiralformede tårn være en attraktion, der vil kunne ses på mange kilometers afstand.

"Naturen i Marsken er helt unik for Danmark, det har derfor været essentielt for os at tænke naturen og lokalområdet ind i designet af udsigtstårnet. Vores team af landskabsarkitekter, ingeniører og arkitekter har derfor i samspil designet et spiralformet udsigtstårn, bygget udelukkende af trætrappetrin, der giver de besøgende mulighed for at betragte den enestående natur fra alle vinkler i hvert enkelt skridt. På den måde bliver arkitekturen samlingspunkt for området og skaber en attraktiv destination for områdets besøgende" siger Jakob Lange, Partner hos BIG.

Det er ambitionen, at "Marsktårnet" bliver en attraktion, som kan tiltrække gæster fra ind- og udland.

"Vi håber da, at det bliver et nyt vartegn i Sønderjylland, og at lokalbefolkningen også vil bruge det", siger Jørgen Hansen.

Tårnet forventes at være klar til indvielse i april eller maj 2021.

FAKTABOKS

"Marskcamp" forventes åbnet omkring maj 2021

Der bliver i første omgang plads til 125 autocampere. På sigt kan der udvides til 275 pladser.

Marsktårnet og pladsen til autocampere ligger på tærsklen til og med udsigt over Nationalpark Vadehavet.

Marsktårnet bliver spiralformet, bygges udelukkende af trætrappetrin og med et design, der betyder at publikum går ned ad en anden vej, end de kom op.

Der er udsigt fra hver eneste trætrappetrin.

"Vi var ikke i tvivl om, at der skulle nytækkes. Jo, vi har da lige vendt, om der skulle tagpap på – men stråtag passer lige til det her område, og der var jo strå på i forvejen. Paptag vil se forfærdeligt ud", siger Jørgen Hansen.

Kommer I til at tjene penge på det her – 24 millioner kr. er da en del at investere...?

"Overskud er ikke det primære, vi gør det for at vores område ikke skal dø hen – men hvis vores børnebørn kommer til at tjene lidt på det, så bliver vi da glade... det skal da løbe rundt, og der må også gerne være en forretning i det. Vi har valgt at renovere alle bygninger og lejet Skærbækcentret til at stå for

al drift, også af restauranten. Den bliver for alle, så folk, der kommer for at se tårnet og få en tur op i det, de er meget velkomne til at spise der.

Vi tror da, at vi på et tidspunkt kommer til at tjene penge på det. Hvis vi tjener penge i de første fem år, så går det ikke i vores lommer, men vil blive geninvesteret i området".

Så det er lokalpatrioternes klub?

"Ja, det må man sige, vi er alle født og opvokset i området – vi synes, det er verdens bedste sted at være med Danmarks bedste udsigt", slutter Jørgen Hansen.

EN TUR PÅ STRANDVEJEN

En fortælling om et af Øresundskystens fine, gamle fiskerlejer – Snekkersten – som stadig har masser af strå på taget

TEKST: SVEN JON JONSEN, BEST. MEDL., STRAATAGETS KONTOR
FOTOS: JØRGEN KAARUP

Redaktør af Tæk, Jørgen, ringede og spurgte, om jeg havde set de stråttækkede huse, der ligger oppe i Snekkersten? Jaahh, sagde jeg og indstillede den indre GPS på destinationen.

Nå ja, det er et af de gamle fiskerlejer langs Øresundskysten: Skovshoved, Tårnbæk, Vedbæk, Rungsted, Sletten, Humlebæk, Espergærde og Snekkersten. Gamle fiskerbyer, der ligger spredt langs kysten. Snekkerstens historie går mere end 500 år tilbage.

Havnene i Skovshoved, Vedbæk og Rungsted er i dag blevet til store lystbådehavne, og der er kun få fiskere tilbage. Fiskernes gamle huse er nu moderne og dyre boliger.

I Sletten, Humlebæk, Espergærde og Snekkersten er der en sammenhængende bebyggelse af gamle stråttækkede bygninger, nemlig de gamle ydmyge fiskerhuse, også indrettet til moderne boliger.

Jørgen spurgte specifikt til Snekkersten, hvad er det nu med byen med de mange stråtage. Jeg søgte på nettet:

"Byens navn kommer fra snekke, som er en skibstype. Sten henviser til en stor sten i strandkanten, som måske har været anvendt som fortøjningssted."

"I anden halvdel af 1800-tallet blev Snekkersten et udflugtssted for københavnske landliggere, blandt andet på grund af, at et dampskib i kystfart langs Øresund havde stoppested ved fiskerlejet; rejsende blev roet til og fra skibet af en stedlig fisker."

< Billedet er af min far taget i 1941 foran et hus fra Snekkersten.

Artiklens forfatter i armene på sin dengang 5 år gamle storesøster.

Oprindeligt sejlede fiskerne ud fra stranden og satte garn, eller rammede bundgarnspæle – først senere blev der bygget havne. Der var masser af sild og i starten af 1900-tallet var der også tun, marsvin og sæler i Øresund, så der var basis for en god indkomst.

Landet udviklede sig, og de bedrestillede borgere tog på landet i sommerferien. I de første år var det til Sorgenfri og Klampenborg. Dyrehaven blev anlagt med forlystelser, og første del af kystbanen fra København til Klampenborg blev etableret i 1863, den resterende bane fra Klampenborg til Helsingør var færdig i 1897.

Beboerne i fiskerlejerne havde i sommertiden en ekstra indtægt ved at leje hovedhuset ud til ferierende københavnere, mens de selv boede i baghavens skure.

Min far og mor lejede et sådan fiskerhus fiskerbolig i deres sommerferie gennem en årrække i starten af 40'erne. Ikke at jeg kan huske det, men jeg har fået det fortalt, for det var før jeg blev født i 1949.

Nu måtte jeg finde et fotoalbum og fandt der et par fotos. Et foto, der viser min storesøster med mig i favnen, hun var fem og jeg var lige blevet født, og vi var faktisk på ferie i et Snekkersten-hus. Hun tabte mig s'gu – så det må være dengang, jeg tog skade.

Da jeg vågnede op igen, så jeg op på et fint tækket hus, det må have sat et varigt minde, og måske er det derfor jeg sidder og skriver dette i dag.

FAKTA OM SNEKKERSTEN

Fiskerlejet Snekkersten lidt syd for Helsingør nævnes første gang ved navn i 1582. Beliggenheden ud mod Øresund og Strandvejen har præget byens vækst, og medvirket til ændringerne i områdets bebyggelse fra beskedne fiskerhuse til spektakulært villabyggeri. Allerede i 1743 lovpriste præsten Rasmus Garboe Snekkersten som det smukkeste fiskerleje i landet.

I 1771 var der 15 familier i Snekkersten, heraf 10 fiskere, 1 skipper, 1 skomagere, 1 daglejer samt to med erhverv både som fisker og bonde.

Omkring år 1900 begyndte en egentlig byudvikling, præget af landliggeriet, med toldkontrol, bådehavn, skole og flere stiftelser. Frem til midten af 1990'erne var der færgefart fra Snekkersten til Helsingborg i Sverige.

Grøn omstilling med lodret tækkede bygningsfacader

Kan ler, eller andre materialer i samme familie, bruges som miljøvenlige brandhæmmere i lodret tækkede bygningskonstruktioner? Det skal undersøges i det kommende år...

TEKST: ANNE BEIM, PROFESSOR, CINARK / DET KONGELIGE AKADEMI (TIDL. KADK) OG BESTYRELSESMEDELM, STRAATAGETS KONTOR, BISTÅET AF ELSE MARIA SØEBORG OHLSEN, DBI

FOTOS: JØRGEN KAARUP

Et nyt projekt i kategorien 'Bæredygtigt Byggeri' vil – med støtte fra MUDP (Miljøteknologisk Udviklings- og Demonstrationsprogram) – undersøge og teste klimavenlig brandsikring af lodret tækning. En tværfaglig arbejdsgruppe står bag projektet, der spænder på tværs af viden inden for arkitektur, brandsikring, tækkéhåndværket og ekspertise indenfor lerbyggeri.

Arbejdstitlen er: "Tækkede bygningsfacader til den grønne omstilling: CO₂-neutral brandsikring af tækkede lodrette flader" og ideen er at udvikle og teste nye bæredygtige konstruktionsløsninger til lodret tækkede bygningsfacader, som er miljøvenlige og brandsikre. Konkret er det hensigten at afprøve, hvordan forskellige typer af ler kan anvendes som en 'miljøvenlig brandhæmmer', enten som overfladebehandling eller indbygget i konstruktionen.

Fokus er på brandsikkerhed, da det er en af de helt centrale udfordringer, når der bygges med biobaserede materialer. Det overordnede formål er at øge anvendelsen af CO₂-neutrale, biobaserede materialer i bygningsfacader, som på sigt kan skaleres til et industrielt niveau.

LER I TÆKKEDE KONSTRUKTIONER

I bund og grund bør alle tænkelige veje prøves, set i lyset af byggebranchens aktuelle udfordringer med at lægge om til mere CO₂-neutrale løsninger. Ligeledes må udviklingen af et mere 'grønt byggeri' sikre, at vores natur og miljø ikke lider skade. Ler ses her for at have flere positive byggetek-

I Kina har man i århundreder brugt ler sammen med ålegræs og strå til langtidsholdbare tage, som ifølge kineserne også er meget brandsikre.

(foto: Jørgen Kaarup, som i 2019 var med Læsøs tække- og tængemand, Henning Johansen, i Kina for at studere disse tage)

niske egenskaber, heriblandt en god brandhæmmende effekt. Ler er gennem historien blevet anvendt i byggeriet, så at bruge ler i kombination med biobaserede konstruktionsmaterialer er således ikke noget nyt.

Det har været anvendt i tækkede tagkonstruktioner i århundrede i Kina og Asien¹, ligesom det er kendt fra vores egen danske byggetradition med vendreværk (i bindingsværkshuse), hvor ris eller vidjer er brugt som grundlag for opklining af lervægge.

En kombination af ler og tagrør er meget interessant ud fra et bæredygtigt synspunkt, da begge materialer er 'produceret' lokalt uden en større forarbejdning og de er samtidig 100% naturlige /biobaserede. Det resulterer i bygningskonstruktioner med et meget lille CO2 aftryk, da der hverken anvendes store ressourcer på produktion eller transport, hvilket er en forudsætning for at lede byggeriet tættere på en 70% CO2 reduktion i 2030.²

BYGGETEKNOLOGISKE FORBILLEDER

Megen ny viden og produktudvikling inden for tækkebranchen sker i Holland. Derfor, er det vigtigt at undersøge allerede eksisterende hollandske forskningsresultater, produkter og teknikker, som vi i projektet kan bygge videre på.³ Holland har haft en 50% stigning i tækkede bygningsfacader i de sidste 10 år og Holland er et foregangsland, når det kommer til udvikling af nye, standardiserede, tækkeløsninger til både tag og facader. Der eksperimenteres fx med tækkede modulsystemer. Formålet med nærværende projekt, er ikke at konkurrere med etablerede metoder, men at forbedre og bygge videre på byggeteknikkerne med en ny 100% biobaseret brandsikring.

I den anden ende af spektret kan nævnes resultater fra det erhvervsorienterede forsknings- og innovationsforløb ved kandidatprogrammet Bosætning, Økologi og Tektonik/ Kgl. Akademi. Her har to grupper af studerende udviklet henholdsvis tækkede præfabrikerede facadeelementer og undersøgt ler som brandhæmmer i tækkede facader.⁴ Dog er der endnu ikke udviklet industrialiserede konstruktionsløsninger med bionedbrydelig CO2 neutral brandsikring til tækkede konstruktioner, hverken i Danmark eller internationalt.

MILJØMÆSSIGE POTENTIALER

I Danmark har der siden oliekrisen i 1973 været stort fokus på at reducere bygnings energiforbrug. Samme krav til at formindske energiforbruget ved produktion af byggematerialer har ikke gjort sig gældende. Derfor vejer CO2 aftrykket for byggematerialer tungere i dag end for bygningernes drift.

Brandforsøg med lodret tækning på Den jyske Haandværkerskole til det faglige seminar i januar 2020. Nu skal forskellige typer klimavenlig brandsikring testes i dette projekt, som er støttet af Miljøstyrelsen.

Fleere lande har indført krav om energieffektivitet i nybyggeri og renovering, som har ført til en enormt energikrævende byggeskik, både i forhold til produktion af byggematerialer og opførelsen af bygningen. I nogle tilfælde bruges der mere energi på at opføre de nye energieffektive bygninger, end hvad der kan opnås af energibesparelser i driften af bygningerne.⁵ Det er derfor vigtigt, at en bæredygtig udvikling af byggeriet ikke kun handler om driftseffektive bygninger, men også udvikling af nye byggetekniske løsninger med materialer, der har lavt CO2-aftryk i hele værdikæden – fra produktion af materialer, til opførelse, drift og bortskaffelse.

Der er mange miljømæssige fordele ved at øge anvendelsen af tagrør i byggeriet. Produktion af tagrør har en langt lavere udledning af drivhusgasser i forhold til fremstilling af de fleste konventionelle byggematerialer. Selv importerede tagrør fra Kina har negative udledningsværdier på trods af transport med både skib og lastbil. Dette skyldes, at tagrør og tække-miscanthus, ligesom alle levende organismer, optager og binder CO2 fra atmosfæren i vækstperioden og derved opnås en netto miljøbesparelse.

EN NY BYGGESKIK

Der er mange andre grunde til at undersøge mulighederne ved at udbrede brugen af tækkede overflader i byggeriet. Tækkede tage har historisk set været en af de pri-

mære tagkonstruktioner i Danmark, og er derfor dybt forankret i dansk byggeskik og bygningskultur. En udbredelse af tækkede overflader vil ikke kun forstærke relationen til vores byggede kulturarv, men omsætte en traditionsbåret byggeskik til den moderne verden, hvor det ikke kun er tagflader der tækkes, men også facader og andre lodrette bygningsskiver.

En primær grund til, at man gik væk fra strå-tækte tage, var den store brandfare ved stråtag. I dag har man sikret taget, både vha. imprægneringsmidler, brug af membraner, og mere brandsikker montering af stråene. Næste skridt mod at udvikle de byggetekniske løsninger i en endnu mere bæredygtig retning, er at gøre brandsikringen lige så naturlig, bionedbrydelig og ressourcebesparende som tækkestråene.

Projektdeltagere:

CINARK / Det Kongelige Akademi (projektledelse)
Dansk Brand- og Sikringsteknisk Institut (DBI)
Tækkemanden Horneby
Hemmed Tækkefirma
Egen Vinding & Datter
Straatagets Kontor

Projektperiode:

Oktober 2020 – december 2021

1. Kaarup, Jørgen, (2019), "Det ultimative øko-tag", TÆK, no. 3, okt. s. 4-7
2. Klimarådet, (2020), "Kendte veje og nye spor til 70 procents reduktion", Klimarådet.dk
3. <http://thatchers.eu/content/holland>
4. Garval, Lise H. & Lundorf, Nanna H., (2017); "Nyfortolkning af tækkefaget", IN: TÆK no. 1, s. 3-6; Likenes, Nicolai, Larsson, Nanna, E. R. & Olesen, Viktor, R. (2020), "På Stråets Præmis", IN: TÆK no. 2, s. 24-25
5. Ibid.

NY VERSION AF BOGEN

NATURENS EGET TAG

OPLAGT KUNDEGAVE

SÆRPRIS TIL
TÆKKEMÆND:

En kasse, 12 stk. for
2.080 kr. + moms,
inkl. forsendelse.

BESTILLES HER:
joergen@kaarup.eu

NATURENS EGET TAG. VERS. 2020 er en hyldest til dette miljøvenlige tag, giver både inspiration og går i dybden med emner som kulturhistorien, livscyklus-analyse, brandsikkerhed, høst af materialer. Samtidig føres læseren med på en rejse til stråtag verden rundt.

NU 212 SIDER, INDBUNDET.

11 nye kapitler, masser af nye fotos.
I alt mere end 250 fotos.

Et naturligt produkt **TØRRET ÅLEGRÆS**

sælges til rygninger og isolering

Leveres i rundballer eller
på bestilling i småballer

IB UNGERMAND
JENS WEDELE

61386724
40723506

KORT NYT

HAN MENER DET ALVORLIGT

Tækkemand Dennis Jørgensen fortsætter sin indbetaling af 5 kroner for hver kvadratmeter, han tækker. Det sker for at styrke tækkemændenes fælles branchekontor, Straatagets Kontor. Dennis opfordrer alle til at følge hans eksempel, så kontoret ikke er afhængig af producenters velvilje eller mangel på samme.

Fra både bestyrelse for og ansat på kontoret hermed en stor tak til Dennis Jørgensen.

Hver en krone ekstra er med til at styrke indsatsen for at få flere kvadratmeter stråtag på nybyggeri i Danmark og dermed sikre, at branchen ikke bliver et museumsfag på sigt.

Avant minilæsser

Markedets største redskabssortiment!

Kun fantasien sætter grænsen, for hvad du kan med en Avant og vores **mere end 260 redskaber**.

Minilæssere fra 99.000,- / 829,- pr. måned

De seks mest populære redskaber:

Vand/gyllepumpe
Kr. 8.500,-

Strøkasse
Kr. 38.000,-

Underhegnsklipper
Kr. 20.500,-

Sengebåslufter
Kr. 29.500,-

Gylleomrører
Kr. 12.000,-

Ensilageindlægger
Kr. 15.500,-

Find din nærmeste Avant forhandler

Jylland/Fyn: Sorring Maskinhandel | Århusvej 12, 8670 Låsby | 8695 7522

Sjælland: Hørve Maskinhandel | Industrivej 17, 4534 Hørve | 5965 6037

WWW.AVANT.DK

Afsender: Straatagets Kontor, Store Torv 9, 8000 Aarhus C

Generalforsamling d. 6. marts 2021

Tækkelaugget kigger indad og strammer op, så når kunderne vælger et medlem af lauget, får de den kvalitet, som forventes ved et veludført stråtag.

Bestyrelsen har derfor følgende forslag til afstemning ved dette års generalforsamling:

- Alle medlemmer får besøg af 2 bestyrelsesmedlemmer i løbet af 2021, til en snak om arbejdsmiljø og overholdelse af Veludført Stråtag.
- Efterfølgende år vil 2 medlemmer blive udvalgt til besøg.
- Overholder et medlem ikke Veludført Stråtag, udstedes en advarsel og et genbesøg aftales. Overholdes Veludført Stråtag stadig ikke, efter andet besøg, ophører medlemskabet.
- Medlemmer skal på efteruddannelse, som gentages hver 3-5 år.
- Tækkelaugets, eller lignende, kvalitetssikring skal udføres ved alle tage der udføres af et medlem.

Håber at medlemmerne kan se nødvendigheden og bakker op om forslaget. Vi ser frem til et stort fremmøde og en god snak.

Også ikke-medlemmer er velkomne, men har ingen stemmeret.

Vi begynder kl. 12.30 med fælles frokost og forventer at slutte ca. 16.30 – og vi mødes på Fyn, sted følger.

tæk